

Uur U nadert voor het bankwezen

19 november 2002 | Het Financieele Dagblad

Door: Boot, A.

Arnoud W.A. Boot

Er gaat geen dag voorbij zonder slecht nieuws over het bankwezen. Dat de Japanse banken in de problemen zaten was al lang bekend, maar dat is redelijk ver van huis. Vanuit die gedachte is de crisis bij de Duitse banken heel wat zorgelijker. Alle bekende Duitse banken - zoals Commerzbank, Dresdnerbank en Deutsche Bank - hebben grote problemen.

Vooralsnog lijken de banken in ons land in betere conditie. Hoewel zij de liefde voor het echte zakenbankieren - het grote spel van investment banking (aandelenemissies, M&A, etc.) - met grote verliezen hebben moeten bekopen, hebben de grote drie (ABN Amro, ING en Rabo) redelijke winsten laten zien juist met het herontdekte saaier retailbankieren, met name in de Nederlandse thuismarkt.

Toch heerst er ook hier grote onzekerheid in het bankwezen, en wel in twee gedaantes. De eerste is hun financiële stabiliteit. Het zou onverstandig zijn om de financiële stabiliteit van banken als vanzelfsprekend aan te nemen. En de tweede is niet minder verontrustend: strategische onzekerheid. Banken zijn op zoek naar hun toegevoegde waarde. Hoe ziet hun toekomst eruit en welke keuzes zullen ze moeten gaan maken? Voor toezichhouders is dit een angstige situatie, en het belang hiervan voor onze economische groei en welvaart mag niet worden onderschat.

De financiële stabiliteit van banken is een zorg, al is het alleen maar omdat banken onderdeel zijn van een steeds meer in elkaar grijpend financieel systeem met grote onderlinge afhankelijkheden. Hoewel banken erin zijn geslaagd om met allerlei financiële innovaties risico's te verplaatsen van hun balans naar de financiële markt, blijkt dat als het even tegenzit veel van deze risico's toch plotseling weer als een boemerang terugkomen. Een financiële crisis zoals ten tijde van de ondergang van het Amerikaanse hedge fund LTCM een aantal jaren geleden duidt op niet te verwaarlozen systeemrisico's in het bankwezen. Domino-effecten waarbij banken elkaar meeslepen in de val zijn dan ook niet uit te sluiten.

En hierin ligt een sluimerend gevaar voor de wereldeconomie. Als de consumenten geen vertrouwen meer hebben in de banken, en bedrijven niet meer aan krediet kunnen komen omdat de banken in puin liggen, dan is het bijna onmogelijk om uit een economische crisis te komen. De grote crisis in de jaren dertig van de vorige eeuw werd precies door die reden zo'n diepe en langdurige crisis, en hetzelfde geldt voor Japan vandaag.

De tweede onzekerheid is misschien nog fundamentele. Banken zijn op zoek naar hun core business. De activiteiten van banken waren vroeger overzichtelijk en de omgeving voorspelbaar. Eigenlijk veranderde er van jaar tot jaar maar weinig. De banken hadden een beschermde positie, nauw verbonden met de overheid, en producten en distributiekanaalen waren zeer constant. Maar dit is dramatisch aan het veranderen. De vraag is zelfs of een bank zoals wij die kennen wel zal overleven. Waar gaat het naartoe?

Binnen Europa lijkt het na wat woelige jaren iets rustiger op het fusie- en overnamefront. De grote binnenlandse fusies zoals tussen Union Bank of Switzerland en Swiss Bank Corporation, of die tussen Paribas en BNP liggen al weer even achter ons. Maar de schijn bedriegt.

Zoals deze voorbeelden al aangeven heeft de fusiegolf zich vooral binnen de landsgrenzen afgespeeld, met enige uitzonderingen binnen cultureel verwante gebieden zoals de Benelux en Scandinavië. Een kenmerk van deze fusies is dat ze primair defensief zijn: bescherming van de thuismarkt tegen de (te verwachten) grotere concurrentie. De huidige status quo geeft banken enige lucht. De uitzondering hierop is de Duitse markt waar

versnippering en overheidsinvloed via concurrentieverstorende staatsbankjes gedeeltelijk de problemen van de genoemde banken verklaren.

Het eindspel moet echter nog beginnen. De fusies die we zien zijn niet meer dan wat duw- en trekwerk voor de start. Niet alleen lijkt de huidige strikt nationale verdeling onhoudbaar, maar ook de breedte van de activiteiten van banken is problematisch. Zoals in vele andere industrieën al lang de praktijk is zullen ook banken ontdekken dat ze niet alles kunnen zijn voor iedereen. En keuzes maken is moeilijk. De onzekerheden zijn groot, en als het even kan wacht je totdat je wat meer duidelijkheid hebt.

Maar de tijd raakt op. De concurrentie neemt toe, en ook financiële problemen dwingen tot keuzes. Tegelijkertijd blijven banken ambitieus. Men mag het belang van de thuismarkt herontdekt hebben, toch zal menig bank geneigd zijn om zwaar in te zetten op internationale expansie. Nog deze week maakte HSBC, een grote Engelse bank, bekend dat zij voor 16 miljard euro een Amerikaanse kredietbank overneemt die gespecialiseerd is in kredietverlening aan riskante, veelal armere consumenten.

Velen twijfelen of HSBC wel genoeg ervaring heeft in deze markt, en, nog fundamenteler, waarom dit überhaupt voor HSBC een zinvolle investering is. Voor de stabiliteit van HSBC lijkt het in ieder geval geen goede greep. Een dergelijke grote acquisitie voegt aanmerkelijke risico's toe.

Toezichthouders kunnen zich geen slechter scenario voorstellen: de stabiliteit is een probleem en de sector is in grote strategische onzekerheid. Grote hoop is gevestigd op Basel II waarin kapitaaleisen op een betere manier aan het risicoprofiel van de bank worden gekoppeld. Maar voor de risico's die voortkomen uit fusies, overnames en andere strategische keuzes biedt dit weinig soelaas.

Meer dan ooit legt het financieel systeem een tijdbom onder de wereldeconomie. Hopelijk zijn de toezichthouders berekend op hun zware taak.

Prof. dr Arnoud W.A. Boot is hoogleraar financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van het Amsterdam Center for Corporate Finance.

Metadata

Publicatie Datum	dinsdag, 19 november 2002 0:00
Auteurs	Boot, A.
Bron	Het Financieele Dagblad
Copyright Jaar	2002
Categorie	Optiek
Pagina Nummer	9
Volgnummer	18